

Henna Busk, Emilia Gråsten, Veera Holappa, Markus Lahtinen, Olli-Pekka Ruuskanen, Saara Vaahtoniemi

Kansantalouden ennuste, syksy: Talous lähtee verkkaiseen nousuun ensi vuonna – isot riskit vaanivat matkalla

Helsinki 2024

PTT-ennusteet 1/2024

Kansantalous – syksy 2024

Talous lähtee verkkaiseen nousuun ensi vuonna – isot riskit vaanivat matkalla

Henna Busk, Emilia Gråsten, Veera Holappa, Markus Lahtinen, Olli-
Pekka Ruuskanen, Saara Vaahtoniemi

Pellervon taloustutkimus PTT

Eerikinkatu 28 A
00180 Helsinki
Sähköposti ptt@ptt.fi

ISSN 1799-9340

Sisältö

Sisältö.....	2
Talous lähtee verkkaiseen nousuun ensi vuonna – isot riskit vaanivat matkalla	3
Kiinan ja Yhdysvaltojen kasvu hidastumassa.....	4
Viennin kehitys heikkoa vielä tämän vuoden.....	6
Investoinnit laskevat edelleen voimakkaasti.....	8
Työllisyys hienoiseen kasvuun ensi vuonna.....	9
Inflaatio on rauhoittunut	12
Kotitalouksien kulutus verkkaisesti kasvuun	13
Uhkana sopeutustoimien noidankehä	14

Talous lähtee verkkaiseen nousuun ensi vuonna – isot riskit vaanivat matkalla

Suomen talous on lähdössä ensi vuonna taas kasvuun, mutta myönteinen kehitys ei ole itsestään selvä. Geopoliittiset riskit ovat suuria, ja talouden kasvuajurien, kuten viennin ja yksityisen kulutuksen tiellä on hidasteita. PTT:n ennusteen mukaan talous supistuu 0,4 prosenttia tänä vuonna ja kasvaa 1,1 prosenttia ensi vuonna.

Suomen talous supistuu tänä vuonna 0,4 prosenttia ja kasvaa ensi vuonna 1,1 prosenttia. Kasvu on hitaampaa kuin euroalueella, joka kasvaa keskimäärin 0,7 prosenttia tänä vuonna ja 1,4 prosenttia ensi vuonna. Kuluttajien ostovoima on korkojen laskun ja palkankorotusten myötä elpymässä, mutta epävarmuus talouden suunnasta ja työllisyydestä hillitsee kulutusta. Rakentamisen pysähtyminen painaa investointeja edelleen, mutta ensi kesää kohti rakentamisen näkymät kirkastuvat. Vienti kääntyy kasvuun ensi vuonna, mutta talouskasvun hidastuminen keskeisillä vientimarkkinoilla jarruttaa sen elpymistä.

Ennusteessa oletetaan, ettei yllättävillä maailmanpolitiikan tapahtumilla ole dramaattisia suhdannevaikutuksia. On kuitenkin todennäköistä, että kaikki ei suju parhaimmalla mahdollisella tavalla. Tämä on huomioitu ennusteessa. Teknisenä oletuksena Ukrainan sodan oletetaan jatkuvan nykyisellään ilman uusia suhdanteeseen vaikuttavia käännteitä.

Kiinan ja Yhdysvaltojen kasvu hidastumassa

Maailmantaloudessa ei ole nähtävissä merkittäviä kasvua kiihdyttäviä ajureita. Sekä Yhdysvalloissa että Kiinassa talouskasvu hidastuu ensi vuonna tähän vuoteen verrattuna. Vaikka korkojen lasku tasoittaa Euroopan tietä loivalle kasvu-uralle, talouden piristymisen on varsin maltillista. Erityisesti Saksan heikko vire painaa Euroopan kasvua alaspäin.

Kiinan kasvupotentiaali on heikentynyt pysyvästi taloutta rasittavien rakenteellisten ongelmien vuoksi. Kiina jatkaa taloutensa tekohengitystä elvytyspolitiikalla ja nojaa vientivetoiseen kasvustrategiaan, vaikka sen pitäisi löytää pidemmän aikavälin ratkaisuja velkaantumiseen, työvoiman vähenemiseen ja heikkoon tuottavuuskehitykseen. Kiina todennäköisesti ilmoittaa saavuttavansa viiden prosentin kasvutavoitteensa tänäkin vuonna, mutta sen todellinen kasvu painuu kohti kolmea prosenttia. Tulevina vuosina Kiinan kasvuprosentit asettuvat kehittyneiden maiden tasolle, sillä kommunistisella puolueella ei ole poliittista tahtoa suunnanmuutokseen yksityisen kulutuksen lisäämiseksi.

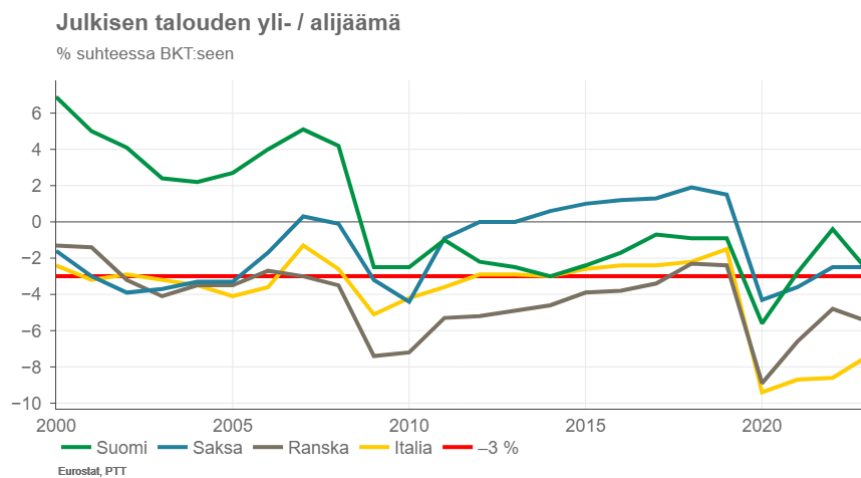
Kiinan valtiolliset panostukset vientiteollisuuden kiihdyttämiseksi vaikuttavat väistämättä kansainvälisen kaupan dynamiikkaan ja kiristävät kauppasuhteita. Yritystuet ovat johtaneet laaja-alaiseen ylituotantoon teollisuuden eri aloilla, mikä polkee hintoja alaspäin kansainvälisillä markkinoilla. Kiina on nykyisellään liian suuri toteuttaakseen vientivetoista kasvustrategiaa aggressiivisesti ilman kauppakumppanien reagointia. Vaikka tilanne ei eskaloituisikaan kauppasodaksi, pakotteita tullaan näkemään lisää. Kyse on paitsi länsimaisten yritysten kilpailukyvyistä, myös turvallisuuspolitiikan heijastumisesta talouteen. Tämän seurauksena kansainvälinen kauppa kehittyy vielä suhdannetilannettakin huonommin.

Yhdysvaltojen talous on vahvan alkuvuoden jälkeen viilenemään päin. Tiukan rahapolitiikan vaikutukset ovat vihdoinkin alkaneet heijastua työmarkkinoille ja yksityiseen kulutukseen. Vaikka kyse on osaltaan työmarkkinoiden normalisoimisesta äärimmäisen kireiden pandemian jälkeisten vuosien jälkeen, tuoreimmat tilastot antavat viitteitä myös suhdanneluontoisesta hiljenemisestä. Investoinnit ovat sinnitelleet korkotasosta huolimatta hyvällä tasolla, osittain niitä vauhdittavien lakipakettien ansiosta, mutta asuntomarkkinat ovat hiljentyneet ja rakentaminen on vähenemässä merkittävästi. Talouden viilentyminen saa Yhdysvaltain keskuspankin (Fed) ryhtymään koronlaskuihin, mutta hitaammin kuin markkinat ovat odottaneet. Yhdysvaltojen talouskasvu yltää tänä vuonna 2,5 prosenttiin ja ensi vuonna 1,5 prosenttiin.

Vaikka Yhdysvaltojen talousongelmat ovat suhdanneluonteisia, alati pahenevat rakenteelliset poliittiset ongelmat uhkaavat nyt myös talouskasvua. Donald Trumpin valinta presidentiksi ravistelisi Yhdysvaltojen yhteiskuntaa tavalla, jolla olisi joko välittömiä negatiivisia vaikutuksia talouteen (republikaaneilla enemmistö kongressin molemmissa kamareissa) tai viimeistään parin vuoden aikana (demokraateilla enemmistö vähintään toisessa kamarissa). Trumpin valinta saattaisi johtaa pakkorauhaan Ukrainassa, millä olisi negatiivisia vaikutuksia talouteen erityisesti Venäjän lähialueilla.

Siinä missä Yhdysvaltojen talous osoittaa vasta nyt viilenemisen merkkejä, Euroopassa talouskasvu on ollut vaimeaa jo pitkään. Euroalueen talous kasvaa 0,7 prosenttia tänä vuonna ja 1,4 prosenttia ensi vuonna. Inflaation hidastuminen ja koronlaskut tasoittavat Euroopan tietä loivalle kasvu-uralle, jolta merkittävät kasvun ajurit kuitenkin uupuvat. Euroopan keskuspankki (EKP) on jo aloittanut koronlaskut. Vaikka palkat nousevat, yritysten mahdollisuudet siirtää kustannusten nousu kuluttajahintoihin on rajallinen heikentyneen suhdanteen vuoksi, joten EKP:n koronlaskuja nähdään useampia myös ensi vuonna. 12 kuukauden euribor on keskimäärin 3,2 prosenttia tänä vuonna ja 2,6 prosenttia ensi vuonna.

Euroalueen kasvua alaspäin painaa erityisesti Saksa, joka kärvistelee paitsi suhdanteen, myös rakenteellisen taantuman kourissa. Saksan talous supistui viime vuonna ja kasvun ennustetaan jäävän tänäkin vuonna nollan tuntumaan. Saksaa piinaavat pidemmän aikavälin haasteet kuten teollisuuden vanhan aikaisuus, raskas byrokratia, vanheneva väestö ja työvoimapula. Myös Kiinan heikko vire heijastuu Saksaan, joka vastaa lähes puolesta EU:n Kiinan viennistä. Vaikka saksalaisilla yrityksillä olisi kykyä uudistua, tiukat finanssipolitiikan säännöt rajoittavat yhteiskunnan laajempaa uudistumista. Saksasta ei ole enää sellaiseksi Euroopan talouden veturiksi, jona olemme tottuneet sen näkemään. Sekä Kiinan että Yhdysvaltojen hiljenevän kasvun vaikutukset kumuloiduvat saksalaisen vientiteollisuuden kautta laajemmin koko euroalueelle.

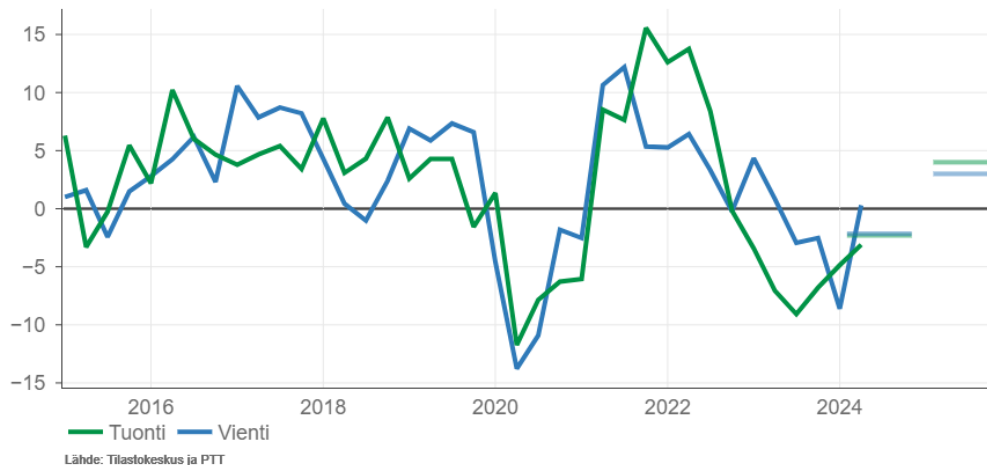
Euroopan unionin uudet finanssipoliittiset säännöt saavat poliittisen tulkin- tansa, kun mm. Ranskan ja Italian taloudenpito joutuu komission syyiin. Eu- rooppaa ovat jo pitkään riivanneet samaan aikaan sekä suuret rakenteelliset alijäämät että liian vähäiset julkiset investoinnit talouskasvun nopeuttamiseksi ja ilmastonmuutoksen hidastamiseksi. Lisäksi Saksan tiukka kansallinen fi- nanssipoliittinen sääntely uhkaa vaarantaa Saksan kyvyn vastata heikentynee- seen turvallisuustilanteeseen. Erityisen huolestuttava tilanne on Ukrainan tuen osalta, koska on käynyt ilmeiseksi, että ilman lisätukea Ukrainan voitto ei ole mahdollinen.

Viennin kehitys heikkoa vielä tämän vuoden

Maailmanmarkkinoiden veto Suomen viennille on tänä vuonna heikko. Erityi- sesti Saksan talouden vaimea kehitys rasittaa Suomen vientiä. Koska Suomi vie Saksaan pääasiassa investointihyödykkeitä, Saksan teollisuuden heikko ti- lanne rajoittaa Suomen vientimahdollisuuksia. Myös talouskasvun hidastumi- nen Kiinassa ja Yhdysvalloissa jarruttaa Suomen viennin elpymistä.

Tavaroiden ja palveluiden vienti ja tuonti

%, volyymin vuosimuutos

Vaikka Suomen viennin Yhdysvaltoihin ennustetaan heikkenevän tänä vuonna, viennin kehitys Yhdysvaltoihin on ollut viime vuosina positiivista, ja Yhdysvaltojen merkitys kauppakumppanina on kasvanut. Vuonna 2015 Yhdysvallat muodosti vajaat yhdeksän prosenttia Suomen kokonaisviennistä, mutta vuoteen 2023 mennessä osuus kasvoi yli 13 prosenttiin. Vienti Yhdysvaltoihin kiihtyi vuodesta 2022 alkaen. Risteilyalusten toimitukset ovat tukeneet tätä kasvua, mutta myös muut viennin erät ovat olleet nousussa. Suhteellisin vientiosuuksin tarkasteltuna nopeimmin ovat kasvaneet lääkkeet ja farmaseuttiset tuotteet, öljytuotteet sekä teollisuuden koneet ja laitteet. Osin Yhdysvallat on korvannut aiemmin Venäjältä tuotujen öljytuotteiden tuontia Suomesta. Toisaalta Suomi on onnistunut voittamaan markkinaosuuksia myös muissa vientikategorioissa. Tänä vuonna Yhdysvaltoihin ei toimiteta yhtään risteilyalusta, mikä heikentää Suomen vientiä, mutta ensi vuonna valmistuu jälleen uusi alus.

Alkuvuoden poliittiset lakot laskivat tavaravientiä ensimmäisellä vuosineljänneksellä, mutta toisella neljänneksellä vientipaineet purkautuivat, ja vienti kasvoi selvästi edelliseen neljännekseen verrattuna. Vuoden takaiseen nähden tavaravienti kuitenkin laski vuoden 2023 ensimmäisellä puoliskolla. Palveluvienti puolestaan kasvoi ja nosti kokonaisviennin plussalle toisella neljänneksellä. Maailmankaupan vaisun kehityksen myötä tavaravienti laskee tänä vuonna 6 prosenttia, mutta palveluvienti kasvaa 8 prosenttia, mikä tarkoittaa, että kokonaisvienti supistuu 2,2 prosenttia.

Myös tuonti on ollut laskussa viime vuoteen nähden tämän vuoden ensimmäisellä puoliskolla. Tavaraviennin lasku on ollut suurempi kuin palveluviennin. Suomen vientihyödykkeiden valmistus vaatii paljon tuontikomponentteja, joten viennin heikko kehitys näkyy myös tuonnin vaisuna kehityksenä tänä vuonna.

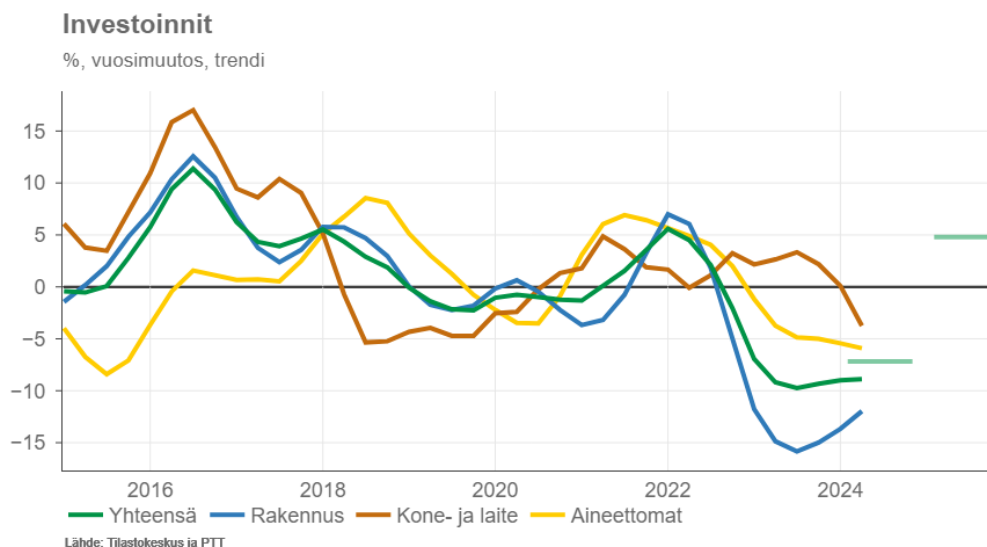
Tavaratuonti supistuu tänä vuonna 3,8 prosenttia ja palvelutuonti kasvaa 0,5 prosenttia, jolloin kokonaistuonti vähenee 2,3 prosenttia.

Euro-dollarivaluuttakurssiin ei odoteta merkittäviä muutoksia ennusteperiodilla. Lisäksi palkankorotukset pysyvät kilpailijamaihin verrattuna maltillisina, joten Suomella ei ole ongelmia kilpailukyyn tai valuuttakurssin suhteen. Ensi vuonna vienti kääntyy 3 prosentin kasvuun suuren risteilyalustoimituksen vauhdittamana. Viennin kasvun ja kotitalouksien piristyvän kulutuskysynnän myötä tuonti kasvaa 4 prosenttia.

Vaihtotase kääntyy tänä vuonna 3,4 miljardia euroa alijäämäiseksi. Vaikka kauppataase on edelleen selvästi ylijäämäinen, suuri palvelutaseen alijäämä painaa vaihtotaseen negatiiviseksi. Myös pääomataseen ennustetaan pysyvän negatiivisena. Vaihtotaseen alijäämä on tänä vuonna 1,2 prosenttia bruttokansantuotteesta, mutta laskee ensi vuonna 0,9 prosenttiin.

Investoinnit laskevat edelleen voimakkaasti

Rakentamisen pysähtyminen painaa investointeja edelleen tänä vuonna. Lisäksi talouden heikko kehitys ja vaisut vientinäköymät rajoittavat yritysten investointihalukkuutta. Investoinnit ovat tänä vuonna laaja-alaisessa laskussa, ja ne jäävät 6,9 prosenttia viime vuoden tasoa matalammiksi. Ensi vuonna talouden ja viennin näkymien kohentuessa sekä asuntomarkkinoiden elpyessä investoinnit kääntyvät 4,8 prosentin kasvuun.

Asuntokaupan hiipuminen on pysäyttänyt vapaarahoitteisen rakentamisen lähes täysin, ja investoinnit asuinrakennuksiin laskevat tänä vuonna 13 prosenttia. Pieni valonpilkahdus rakentamiseen saatiin, kun vuoden toisella neljänneksellä asuinrakennusten aloitukset kääntyivät selvään kasvuun. Nämä aloitukset keskittyvät kuitenkin pääosin tuettuun asuntotuotantoon, jolla pyritään elvyttämään rakennusala. Myönnetty rakennusluvat eivät kuitenkaan ole lähteneet kasvuun, mikä kertoo rakentamisen syvästä kriisistä. Asuntomarkkinoiden kaupankäynnin täytyy vilkastua reippaasti ennen kuin rakennusyritykset uskaltautuvat aloittamaan uusia rakennushankkeita. Ensi vuoden kesää kohti rakentamisen näkymät kuitenkin kirkastuvat, ja uudisrakentamisen investoinnit kääntyvät jälleen kasvuun.

Korkojen nousu on hidastanut myös korjausrakentamista, joka yleensä reagoi talouden suhdanteisiin vähemmän kuin uudisrakentaminen. Nyt kun korkotaso on lähtenyt selkeämpään laskuun, on odotettavissa, että korjausrakentaminen elpyy jo tämän vuoden loppupuolella.

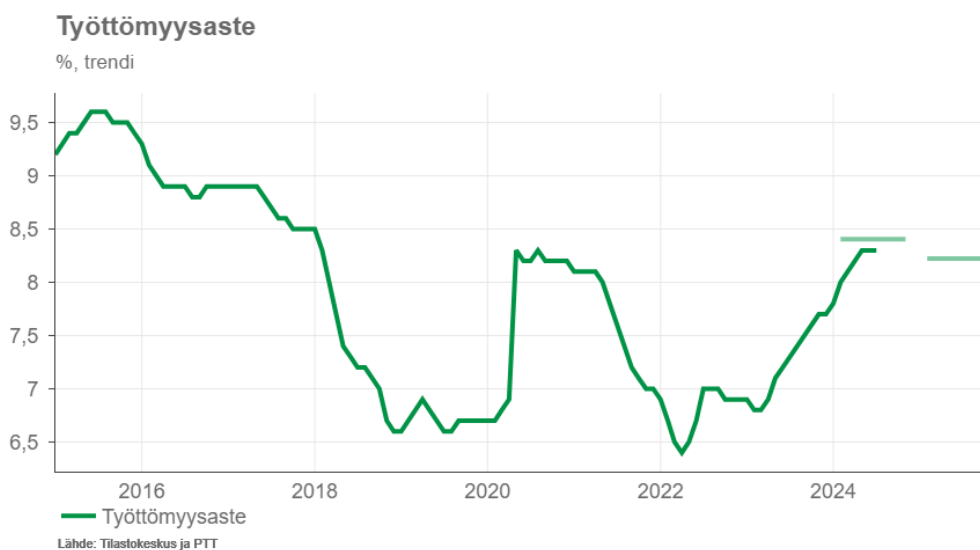
Investoinnit muihin talorakennuksiin, kuten tehtaisiin ja varastoihin, eivät ole laskeneet yhtä voimakkaasti kuin asuinrakentaminen. Niissä ennakoidaan 7 prosentin laskua tänä vuonna. Talonrakentamisen hiipuminen vähentää edelleen myös maa- ja vesirakentamisen tarvetta, koska rakennusten pohjatyöt ovat vähentyneet merkittävästi. Talouden heikkous ja vaisut vientinäkymät ovat jarruttaneet kone- ja laiteinvestointien kehitystä. Ukrainan aseistaminen ja puolustusinvestoinnit tukevat kone- ja laiteinvestointien kasvua. Julkiset investoinnit kääntyvätkin kasvuun jo tänä vuonna.

Työllisyys hienoiseen kasvuun ensi vuonna

Heikosta suhdannetilanteesta huolimatta työllisyys kasvoi vielä viime vuonna 0,3 prosenttia eli vajaalla 10 000 henkilöllä. Työllisyys väheni pääasiassa rakentamisessa ja teollisuudessa. Työmarkkinat sopeutuivat suhdannetilanteen heikkenemiseen alkuvaiheessa lomautusten kautta. Työvoimatutkimuksessa lomautetut katsotaan työllisiksi lomautusjakson ensimmäisen kolmen kuukauden ajan. Vähitellen lomautukset ovat muuttuneet tilastoissa työttömyydeksi vähentäen työllisyyttä. Kuluvan vuoden ensimmäisellä puoliskolla työllisten määrä onkin vähentynyt lähes prosentin verran.

Vuoden 2024 toisella neljänneksellä työllisyys on kasvanut vuoden takaiseen nähden erityisesti sosiaali- ja terveysalalla sekä informaatio ja viestinnän alalla. Monilla aloilla on rakenteellista työvoimapulaa, mikä on pitänyt työvoiman kysyntää osittain yllä. Rakentamisen ja teollisuuden ohella työllisyys on

sen sijaan laskenut etenkin ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan alalla sekä hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa. Osa työllisyyden laskusta palvelualoilla, kuten arkkitehti- ja insinööripalveluissa, on heijastusta rakentamisen romahduksesta. Sen sijaan työllisyyden heikkeneminen rakentamiseen liittymättömillä palvelualoilla, kuten tieteellisessä tutkimuksessa ja kehittämisessä, on huolestuttavampi kehityssuunta. Mikäli laskeva kehitys jatkuu pitkään, voi sillä olla pidempiaikaisia negatiivisia vaikutuksia TKI-investointeihin.

Kesän aikana sekä työllisyysasteen lasku että työttömyysasteen nousu näyttäsivät molemmat pysähtyneen. Myös lomautukset ovat olleet laskusuunnassa, vaikka lomautettuja onkin yhä vuodentakaista enemmän. Edellä kuvattuja havaintoja voidaan tulkita varovaisina merkkeinä työmarkkinoiden mahdollisesta vakautumisesta. Selkeää käännettä parempaan saadaan kuitenkin odottaa ensi vuoteen. Loppuvuonna työttömyys kasvaa vielä hieman, koska talouskasvu on nihkeää ja rakentamisessa tilanne säilyy heikkona. Työttömyysaste nousee tänä vuonna 8,4 prosenttiin ja työllisyysaste laskee 72,5 prosenttiin.

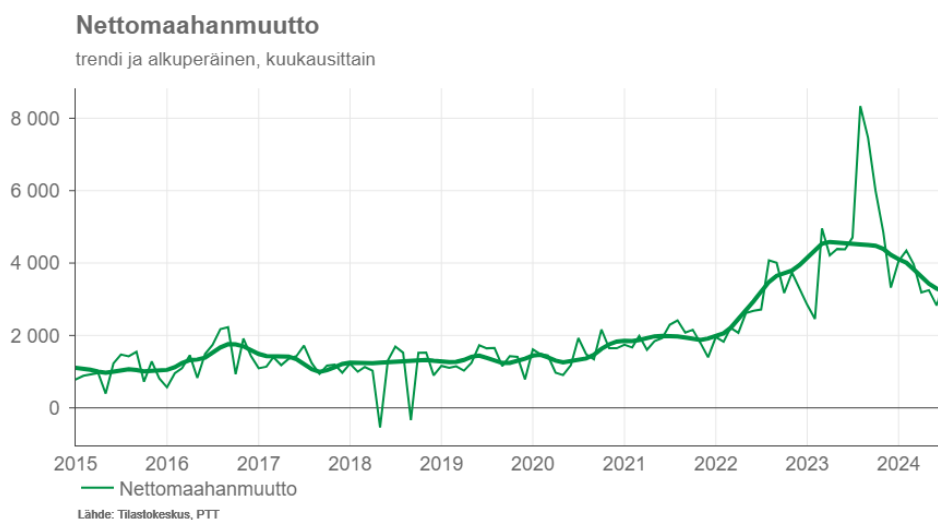
Rakennusalan heikon tilanteen ennakoidaan helpottavan merkittävästi vasta kesän 2025 tuntumassa. Muilla toimialoilla sen sijaan tilanne on ensi vuoden alun osalta valoisampi, mikä vaikuttaa myönteisesti ensi vuoden ennustelukuihin. Kulutuksen kasvaminen ensi vuonna tukee osaltaan työllisyyden myönteistä kehitystä. Työttömyysasteen ennakoidaan laskevan ensi vuonna 8,2 prosenttiin. Työllisten määrän odotetaan kasvavan ensi vuonna noin 20 000 henkilöllä, nostaen työllisyysasteen 72,8 prosenttiin. Työllisyysasteen nousua hillitsee alkuvuoden heikko tilanne rakentamisessa sekä osin myös työikäisen väestön (15–64-vuotiaiden) määrän kasvu.

Työttömyysturvaan kuluvana vuonna tehdyt kiristykset, kuten esimerkiksi ansioturvan porrastus syyskuussa, vaikuttavat työllisyyteen vähitellen ja viiveellä. Uudistusten myönteiset vaikutukset alkavat realisoitua vasta, kun talouskasvu kunnolla käynnistyy ja työvoiman kysyntä lisääntyy laaja-alaisesti.

Pitkään jatkuneen työmarkkinoiden heikon kehityksen vuoksi pitkäaikaistyöttömien määrä lähentelee jo noin 100 000 henkilöä. Nousu jatkunee siihen saakka, kunnes talouskasvu kunnolla käynnistyy. Pitkäaikaistyöttömien joukko sulaa kuitenkin hitaasti, koska työttömyyden pitkittyessä työllistymisen todennäköisyys heikkenee merkittävästi. Osa pitkäaikaistyöttömistä työllistyy työvoimapalveluiden avulla, mutta osa kaipaa todennäköisesti rinnalle myös muunlaista tukea, esimerkiksi sosiaali- ja terveyspalveluja. Vastuu työvoimapalveluista järjestämisestä siirtyy ensi vuonna kunnille ja yhteistoiminta-alueille.

Työperusteisesta maahanmuutosta suhdanneluontoista

Voimakkaan nettomaahanmuuton ansiosta työikäinen väestö (15–64-vuotiaat) on kasvanut Suomessa vuodesta 2022 lähtien. Vuonna 2023 työikäisten määrä kasvoi jopa 21 000 henkilöllä. Kyseisenä vuonna nettomaahanmuutto olikin ennätyskorkealla, lähes 58 000 henkilössä. Osa tästä kasvusta selittyy väliaikaisilla tekijöillä, kuten Ukrainan sotaa pakenevien turvapaikanhakijoiden kotikunnan myöntämisellä vuoden 2023 aikana. Osa kasvusta taas on aitoa Suomeen kohdistuneen maahanmuuton kasvua. Lähtömaiden perusteella arviotuna nettomaahanmuutto näyttäisi olevan suuressa määrin työperusteista. Erityisesti maahanmuutto Intiasta, Sri Lankasta, Bangladeshista, Kiinasta ja Filippiineiltä on kasvanut viime vuosina.

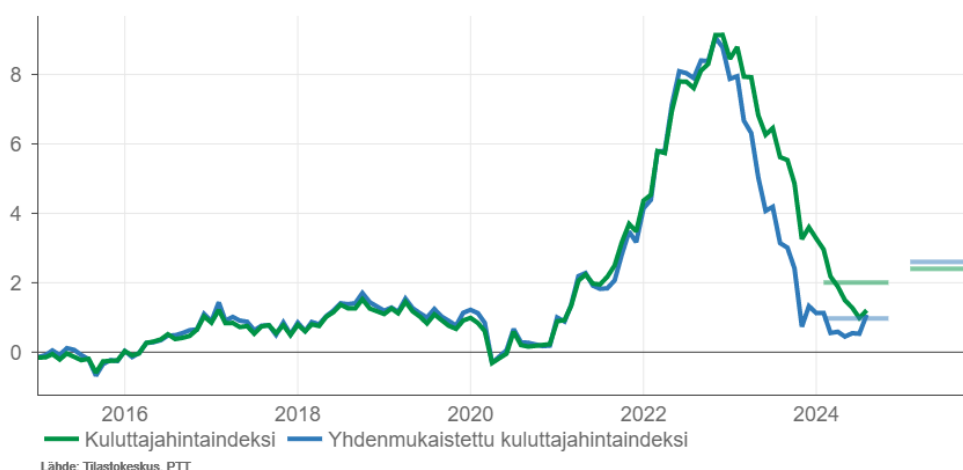
Kesän 2024 aikana työikäisen väestön kasvu on tasoittunut. Taustalla on nettomaahanmuuton volyymin lasku. Voidaankin ajatella, että työperusteisesta maahanmuutosta olisi tulossa suhdanneluontoinen muuttuja. Tällöin maahanmuutto kasvaa noususuhdanteessa ja laskee taantumassa. Oletuksen taustalla on, että ulkomaisen työvoiman tarjonnasta on tullut aiempaa joustavampaa.

Jatkossa vuoden 2023 nettomaahanmuuton huippulukemia tuskin enää nähdään, mutta muutto Suomeen kasvaa siinä määrin, että se pitää työikäisen väestön kasvussa. Sosiaali- ja terveyden alan sekä monien muiden alojen rakenteellinen työvoimapula ylläpitää ulkomaisen työvoiman kysyntää. Huolestuttavaa on kuitenkin Orpon hallituksen tiukka maahanmuuttopolitiikka ja sen vaikutukset Suomen houkuttelevuudelle työperäisen maahanmuuton kohdemaana. Työperäisen maahanmuuton edistämiseksi tulee tehdä aktiivisesti töitä, sillä Suomi ei pärjää ilman ulkomaista työvoimaa ja osaavasta työvoimasta kilpailaan globaalisti. Ei pidä tuudittautua nykyiseen hyvään tilanteeseen, ja olettaa, että tulijoita Suomeen olisi jatkossakin. Osaajista kamppaillaan jo nyt globaalisti, ja tulevaisuudessa mahdollisesti myös muista työntekijöistä käydään kilpailua. Väestön ikääntyminen ja siitä aiheutuva rakenteellinen työvoimapula vaivaa jo useita EU-maita, mutta jatkossa yhä enenevissä määrin muita vauraita maita.

Inflaatio on rauhoittunut

Kuluttajahinnat

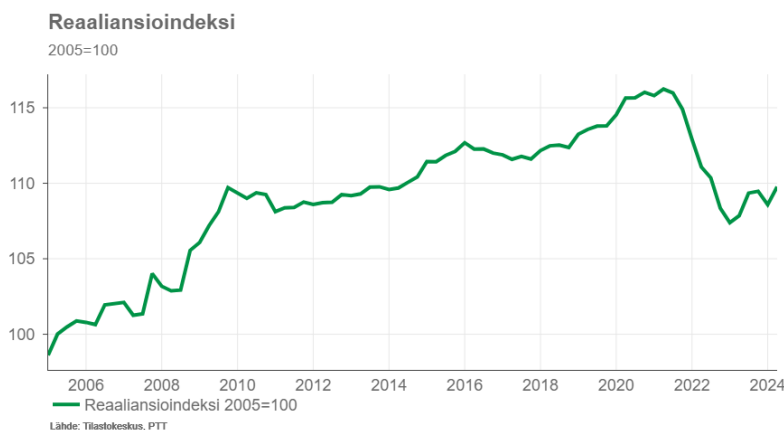
%, vuosimuutos

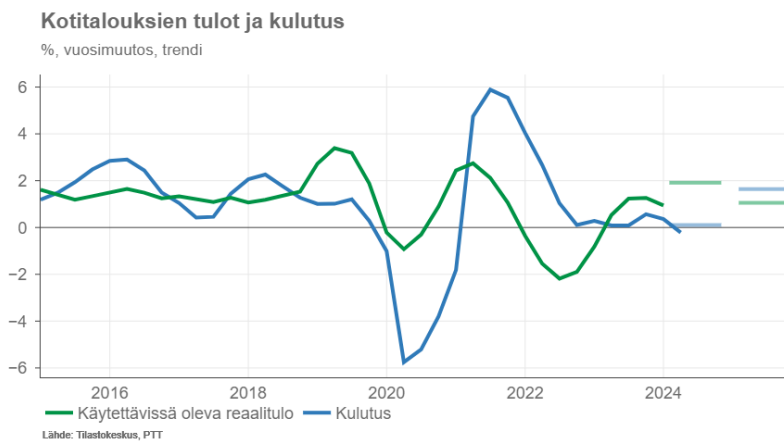
Inflaatio on tänä vuonna 2,0 prosenttia ja ensi vuonna 2,4 prosenttia. Inflaatio kiihtyy loppuvuonna arvonlisäveron korotuksen seurauksena. Lisäksi sähkönhinnan tilastovirheen poistuminen nostaa inflaatiota. Asuntolainojen korot ovat laskussa, joten ensi vuoden alkuun mennessä korkojen inflaatiota nostava vaikutus poistuu. Tämän seurauksena yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi ei enää ensi vuonna merkittävästi eroa kuluttajahintaindeksistä. Ensi vuonna inflaation ajureina toimivat palkankorotukset sekä monien hyödykkeiden verojen korotukset. Nyt syyskuussa tehdyn arvonlisäveron korotuksen lisäksi lähes kaikki 10 % alv-kannan hyödykkeet nostetaan 14 % alv-kantaan ja makeiset nostetaan yleiseen kantaan. Lisäksi alkoholi- ja tupakkaveroa korotetaan. Bensan ja sähkön hintojen ei ennakoida muuttuvan merkittävästi.

Kotitalouksien kulutus verkkaisesti kasvuun

Palkankorotukset pitävät kotitalouksien ansiokehityksen reippaana. Ansiotaso kasvaa tänä vuonna 3,6 prosenttia ja ensi vuonna 3,8 prosenttia. Inflaation laantuminen kääntää palkansaajien ostovoiman kasvuun tänä vuonna. Siitä huolimatta reaaliensiot ovat inflaatioshokin jälkeen edelleen 10 vuoden takaisella tasolla. Palkansaajien ostovoiman kiinnikuromiseen kuluukin useampi vuosi. Kotitalouksien kulutusmahdollisuudet ovat kaventuneet, kun hinnat ovat jääneet pysyvästi aiempaa korkeammalle tasolle.

Kotitalouksien yhteenlaskettu ostovoima eli käytettävissä oleva reaalitytulo on kehittynyt viime vuosina kohtuullisesti reaaliensioiden romahduksesta huolimatta. Tämä on ollut pääasiassa työllisyyskehityksen ja eläkkeiden nousun ansiota. Tänä vuonna työllisyystilanne on heikentynyt, mutta käytettävissä oleva reaalitytulo kasvaa inflaation hidastumisen ja palkankorotusten myötä. Toisaalta sosiaaliturvan heikennykset vaikuttavat osaan kotitalouksista.

Korkotason lasku tuo kotitalouksille enemmän kulutusvaraa. Koronlaskujen vaikutukset näkyvät asuntovelallisille kotitalouksille kiihtyvällä tahdilla syksyn ja ensi kevään aikana. Korkojen lasku houkuttelee kotitalouksia asuntokaupoille, mikä lisää kulutusta asunnon vaihtoon liittyvään erikoiskauppaan. Asunnon-vaihtamiseen ja rakentamiseen liittyvien alatoimialojen, kuten sisustus-, huonekalu-, kodinkone- ja rautakaupan liikevaihdot ovatkin olleet tänä vuonna laskussa enemmän kuin muiden erikoiskaupan alojen.

Epävarmuus talouden tilasta hillitsee kulutusta loppuvuoden aikana. Etenkin suurempia hankintoja, kuten autojen ostoa, siirretään tulevaisuuteen. Uusien henkilöautojen kysyntää vaimentaa myös kuluttajien epävarmuus eri käyttövoimien kehityksestä tulevaisuudessa. Palveluiden kulutus ei kasva tänä vuonna, mutta ensi vuonna kasvua nähdään.

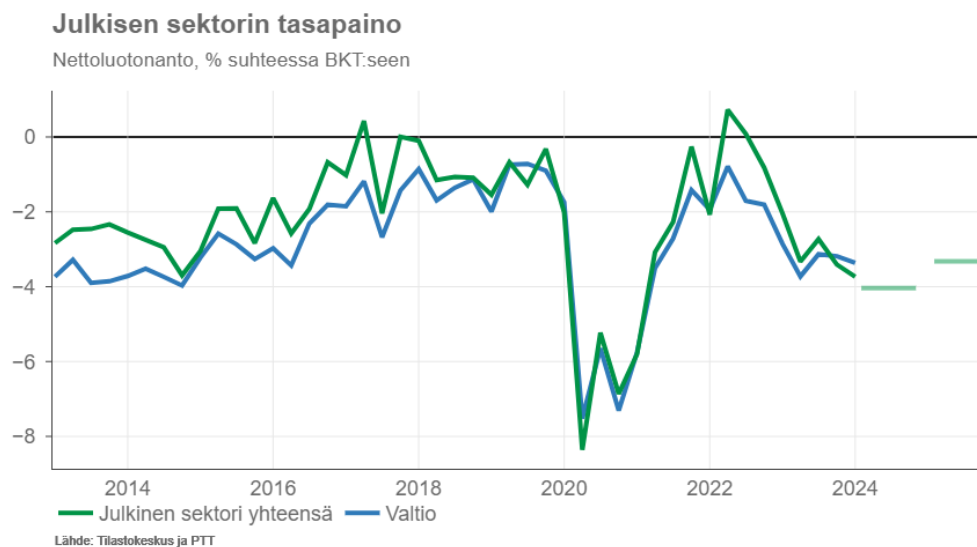
Suuri osuus kotitalouksista on eläkeläisiä. Eläkeläisten ostovoima on toipunut inflaatioshokista palkansaajia paremmin. Eläkeläiset painottelevat tulevaisuuden terveydenhoitokustannuksiin varautumisen ja kulutuksen välillä, jolloin lisääntyvät epävarmuustekijät hyvinvointipalveluiden saatavuuden suhteen saattavat saada heidät kasvattamaan säästämistä.

Yksityiset kulutusmenot pysyvät kuluvana vuonna viime vuoden tasolla ja kasvavat ensi vuonna 1,6 prosenttia.

Uhkana sopeutustoimien noidankehä

Parantuvasta talouden suhdanteesta ja hallituksen sopeutustoimista huolimatta julkisen sektorin alijäämä on 4,0 prosenttia tänä vuonna ja 3,3 ensi vuonna. Sote-menojen ja puolustusmenojen kasvu rasittavat julkista taloutta myös tulevina vuosina.

Lisäksi on huomattava, että tässä ennusteessa on teknisenä oletuksena Ukrainan rintamatilanteen pysyminen ennallaan. Todellisuudessa voidaan hyvinkin ajautua tilanteeseen, jossa nykytilanteen säilyttäminen, saati Ukrainan voiton mahdollistaminen, vaatisi merkittäviä lisäpanostuksia Ukrainan aseistamiseen. Avun lisääminen olisi sekä turvallisuuspoliittisesti että taloudellisesti kestävämpi ratkaisu kuin välirauha. Se merkitsisi kuitenkin alijäämän huomattavaa kasvamista ennusteeseen verrattuna. PTT arvioi sodan eri kehityskulkujen taloudellisia vaikutuksia viime kevään ennusteen yhteydessä:
<https://www.ptt.fi/ennusteet/kansantalouden-erikoisteema-kevat-2024-skenarioita-ukrainan-sodan-vaikutuksista-talouteen/>.

Julkinen talous on kroonisesti alijäämäinen. Ilman pysyvästi nopeampaa talouskasvua julkista taloutta on nykyisessä toimintaympäristössä lähes mahdotonta saada tasapainoon. Yhteen vaalikauteen ajoittuvia ja poliittisesti kulloisenkin hallituksen hyväksyttävissä olevia leikkauksia on rajallinen määrä. Helposti päädytään päätöksiin, jotka pienentävät alajäämää vain väliaikaisesti, ja pahimmillaan kääntyvät tarkoitustaan vastaan pitkällä aikavälillä. Esimerkki tällaisesta päätöksestä on perusterveydenhoidon resurssien supistaminen, mikä lisää jatkossa kalliin erikoissairaanhoidon kustannuksia. Tällaisten toimien riski kasvaa, jos suhdannekehitykseen liittyvät merkittävät riskit realisoituvat ja päädytään jälleen uusiin merkittäviin sopeutustoimiin.

Myös veroaste on laskussa energian kulutuksen siirtyessä vähäpäästöisiin energianlähteisiin. Ilman veronkorotuspäätöksiä on lähes mahdotonta edetä kohti kestävä julkista taloutta. Toisaalta on totta, että nopeavaikutteiset isot veronkiristykset hidastavat talouskasvua.

Julkisen talouden kestävä sopeutus vie aikaa. Hidasvaikutteisten rakenteellisten toimien lisäksi tarvittaisiin ylivaalikautinen sitoutuminen talouden tasapainotusuraan. Sen raameissa kulloisenkin hallituksen olisi mahdollista löytää arvojaan vastaavia julkista taloutta kestävästi vahvistavia toimenpiteitä. Presidentti Niinistö nosti tämänkaltaisen ajatuksen esiin viimeisessä valtiopäivien avauspuheenvuorossaan. Tarve tällaiselle sopimukselle on kasvanut, koska julkisen talouden uhkakuvat ovat vain pahentuneet turvallisuuspoliittisen tilanteen alati heikentyessä, sote-järjestelmän kriisiytyessä ja pitkäaikatyöttömien määrän kasvaessa. Mahdollinen aikaikkuna sopimukselle on nyt, kun hallitus alkaa valmistautumaan ensi kevään puoliväliriiheen.

Keskeiset ennustemuuttujat vuosina 2023–2025

	2023	2024e	2025e
	muutos, %		
Bruttokansantuote	-1,2	-0,4	1,1
Tuonti, tavarat ja palvelukset	-6,6	-2,3	4,0
Vienti, tavarat ja palvelukset	-0,1	-2,2	3,0
Kulutus	1,2	0,4	1,1
yksityinen	0,2	0,1	1,6
julkinen	3,4	1,1	0,0
Investoinnit	-8,8	-6,9	4,8
yksityiset	-9,4	-9,9	2,9
julkiset	-5,7	7,0	12,0
Inflaatio			
kuluttajahintaindeksi	6,2	2,0	2,4
yhdenmukaistettu kuluttajahintaindeksi	4,3	1,0	2,6
Ansiotaso	4,2	3,6	3,8
Työttömyysaste, %	7,2	8,4	8,2
Työllisyysaste ¹ , %	73,6	72,5	72,8
Julkisen sektorin yli/alijäämä, % BKT:seen	-2,7	-4,0	-3,3
Vaihtotase, % BKT:seen	1,1	-1,2	-0,9

e PTT:n ennuste

¹ Työllisten osuus 15–64-vuotiaista